

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

SaferGlobe ry pitää uutta, yhtenäistä verkkopalvelua hyvänä edistysaskeleena, joka selkeyttää nykytoimintoja sekä mahdollistaa myös hakutoimintojen kehittämisen sekä läpinäkyvyyden lisäämisen.

Samalla SaferGlobe kuitenkin muistuttaa, että toiminnan vaikuttavuuteen ja tehokkuuden takia järjestöjen hallinnointitaakkaa pitäisi pyrkiä kohtuullistamaan samalla toki turvaten hallinnoinnin läpinäkyvyyden ja avustusten oikeanlaisen käytön. Haku- että raportointimekanismien samanlaisuus riippumatta siitä onko myöntö 10 000 e tai 100 000e tarkoittaa, että pienemmästä avustuksesta menee huomattavasti suurempi osa hallinnointiin (yhden laskelmamme mukaan jopa puolet) ja pienempi osa jää itse toimintaan.

Avustusten vaikuttavuus kärsii samoin kuin kansalaisyhteiskunnan monimuotoisuus, jos pienille ja keskisuurille toimijoille ei voida myös jakaa pieniä avustuksia, jotka voi tehokkaasti keskittää toimintaan. SaferGlobe pitää hyvänä järjestöjaoston pyyntöä selvittää voisiko talousraportointia automatisoida ja tilinpitovaatimuksia keventää.

SaferGlobe toivoo myös, että valtionavustustoiminta tukee turhista siiloista luopumista ja mahdollistaa järjestöjen monialaiset yhteistyöhankkeet. Kansainvälisessä yhteistyössämme monialaisuus korostuu suomalaisena lisäarvona entistä haasteellisemmassa ja kompleksisemmassa toimintaympäristössä. Innovaation, toiminnan kehittämisen ja vaikuttavuuden tukemisen lisäksi, monialaisuus voi luoda suomalaiselle järjestötoiminnalle kansainvälisiä vaikuttamis- ja rahoittamismahdollisuuksia.

Palvelua kehittäessä käyttäjäkeskeisyyden tulisi olla keskiössä niin, että palvelua on helppo käyttää, ja se helpottaa myös järjestöjen hallinnointitaakkaa sekä tukee toiminnan jatkuvuutta. Kuten monet muutkin lausunnonantajat, SaferGlobe myös huomioi erilaisten järjestöjen erilaiset digitaaliset kyvykkyydet ja tasa-arvon tärkeyden. On tärkeää varmistaa, ettei palveluiden käyttö edellytä ammattilaisuutta ja karsi pois niitä arvokkaita pienempiä kansalaisjärjestötoimijoita, joilla ei ole resursseja hakuihin.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotontuotantiministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotontuotantiministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

SaferGlobe ry tukee yhteissuunnittelua ja toivoo, että siinä huomioidaan myös pienten ja keski suurten järjestöjen erityiset tarpeet, sekä niiden teemojen ja toimijoiden tarpeet, jotka toimivat poikkisektoriaalisesti.

Yhteissuunnittelu valtionavustusta hakevien järjestöjen kanssa tukee ennakoitavuutta, jatkuvuutta että toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia. Yhteissuunnittelussa voidaan kuulostella erilaisia tarpeita sekä mahdollisuuksia ja täten lisätä toiminnan vaikuttavuutta. Innovaatio ja kokeilukulttuuri, jota yhteiskunta tukee muualla on valitettavan vähäistä järjestösektorilla. Tähän toivoisi joustavuutta ja jonkinlaista riskinkestokykyä myös rahoittajalta.

Haasteellisena SaferGlobe näkee yhteisten mittareiden luomisen vaikuttavuuden mittaamiseen. SaferGlobe on kehittänyt arviointimekanismeja tutkimusprojektien kautta sekä osallistuneet kansainväliseen arviointimekanismien kehittämiseen mutta siitä huolimatta oman vaikuttavuutemme mittaaminen on meillekin haasteellista. Esimerkkinä: tietyissä teemoissamme saamme helposti medianäkyvyyttä mutta tätä medianäkyvyyttä käytämme vain harkiten sillä kertaluontoinen huomio voi vaarantaa pitkäkestoisia yhteistyökuvioita, jotka taas ovat toimintamme vaikuttavuuden elinehto. Emme ole vielä löytäneet mitään vaikuttavuusraportointimekanismia, jossa mediahuomion puuttuminen voitaisiin huomioida positiivisesti.

SaferGloben näkemyksen mukaan yhdistyksen toiminnan kehittäminen, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden tavoittelu ja toiminnan kuvaaminen ovat tärkeämpiä kuin yhteisen mittariston luominen.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

SaferGlobe ry tukee ehdotusta, ja pitää tärkeänä, että muodollisten kuulemisten sijaan kehitetään valtionapuviranomaisten ja hakijoiden välistä matalan kynnyksen viestintää ja vuorovaikutusta niin että varmistetaan samalla myös viestinnän tasapuolisuus. Viestinnälle voisi luoda oman digitaalisen alustan yksittäisten sähköpostien tai puheluiden sijaan.

Samalla tärkeää olisi vahvistaa järjestöjen osallisuutta valtionavustustoiminnan kehittämiseen. Keinovalikoimaa voisi laajentaa erilaisista tapaamisista digitaalisiin alustoihin ja vaikkapa kyselyihin.

Tärkeää olisi, että valtionapuviranomaiset voisivat tukea myös rahoituksen saajien toimintojen kehittämistä. Koulutukset ja tuki voivat olla paikallaan, mikäli rahoituksenhakijat eivät vaikkapa ymmärrä haun tarkoitusta tarpeeksi hyvin.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

SaferGloben ry tukee järjestöjen valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista. Samalla pitää kuitenkin varmistaa, ettei yhdenmukaistaminen heikennä järjestöjen asemaa.

Valtionavustusten pitäisi tukea sellaista Suomelle tärkeää toimintaa, jota ei ilman valtionavustuksia voi toteuttaa ainakaan toivottavassa laajuudessa. Mikäli järjestö tuottaa miljoonia tuottoina vuosittain on järkevää kyseenalaista valtionavustusten tarpeellisuus. Samalla kuitenkin omavaraisuuden rajojen pitää olla oikeudenmukaisia ja joustavia niin että järjestöt voivat turvata toimintansa jatkuvuuden. Varsinkin uudemmille järjestötoimijoille tärkeää on tukea järkevän taloudellisen perustan luomista, joka samalla lisää toiminnan resilienssiä sekä jatkuvuutta.

Samalla on hyvä huomioida, että järjestöjen taluspohja on myös kokemassa laajoja muutoksia. Järjestötoimintaan sitoutuminen ja jäsenoiminta ovat yleisesti menettämässä kiinnostavuuttaan kertaluontoisten, kampanjahjoitusten sijasta. Valtionrahoituksen pieneneminen ja harkinnanvaraisuus korostaa oman varainhankinnan merkitystä. Varainhankinnan tyypillisissä mekanismeissa rahankeräyksestä, hankerahoitukseen ja palvelumyyntiin on kaikissa omat haasteensa, ja kaikki vaativat resursseja toteutuakseen. Tehokas rahankeräys kilpailulla kentällä vaatii yleensä ainakin yhden kokopäiväisen henkilön rahankeräystä pyörittämään. Tuonkin henkilön

työpanoksella rahankeräyksen toteuttaminen voi olla äärimmäisen vaikeaa ilman helposti ymmärrettävää ja lähestyttävää tarinaa rahan tarpeesta.

SaferGloben toiminnalle tyypillistä on ollut tutkimushankerahoituksesta johtuvat isot heilahdukset kokonaisbudjetissa, mitkä vaikeuttavat pitkälinjaista taloussuunnittelua. Omarahoituksen kehittäminen on ollut meille sekä haastavaa että välillä turhauttavaa, sillä omarahoituksen tukemiseksi pyrimme hankkimaan 30-50 euroa vuodessa maksavia jäseniä kun hankerahoituksessa hakumme ovat usein yli 100 000 euroa. Hankerahoitus on kuitenkin aina riskirahoitusta varsinkin kansainvälisessä kilpailussa, jossa n. 5-10% hakijoista saa rahoitusta. Yhtenä hankerahoituksen vaatimuksena on EU:lla ollut mm. että hakija on erityistilintarkastukseen valmis rahoituksen saamisenkin jälkeen useita vuosia. Ilman yleisrahoitusta, emme pystyisi tätä vaatimusta täyttämään ja hakemaan rahoitusta.

Omarahoitusvaatimuksissa olisi hyvä prosenttia lisäksi tukea pyrkimyksiä kehittää järjestön taloudellista tilannetta sekä mahdollistaa pienilläkin omarahoitusvaatimuksilla tuottava toiminta varsinkin silloin kun hankerahoitushakemukset eivät tuota tulosta.

SaferGlobe pitää hyvänä esitettyä toimintamallia, jossa toiminnasta saatavat tuotot eivät vähentäisi avustettavia kustannuksia sillä se mahdollistaa järkevän varainhankinnan niille, jotka pystyvät palvelutuotannon kehittämällä osarahoittamaan toimintaansa.

Tässä tilanteessa strateginen pohdinta valtionrahoituksen kohdentamisesta eniten yhteiskuntaan hyödyntäviin toimintoihin sekä toiminnan perustan tukemiseen on ensisijaisen tärkeää. Täten voidaan yleisavustuksen kautta sekä turvata sellainenkin Suomelle tärkeä toiminta, joka ei vetoa ns. laajaan yleisöön, että luoda vakaa perusta niille järjestötoimijoille, jotka pyrkivät laajentamaan toimintaansa esim. hankerahoituksen kautta.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuontajakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuontajakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

SaferGlobe ry tukee yhdenmukaisuuden kehittämistä, kunhan samalla järjestökentän moninaisuus huomioidaan. Tutkimus- ja asiantuntijatoimijana vaikuttavuutemme on hyvin erilaista kuin esimerkiksi syrjäytyneiden nuorten kanssa toimivan järjestön. Toiminnan kattavuus voi tarkoittaa muutaman avainhenkilön tavoittamista sillä esimerkiksi EU:n asevalvontalakien kehittäminen kiinnostaa Suomessa lähinnä muutamaa virkahenkilöä, sekä kourallista asiantuntijoita, joista useat ovat SaferGloben riveissä. SaferGlobe kuitenkin tukee sekä asevalvonnan kehittämistä että Suomen kansainvälisen ulkopoliittikan uskottavuutta ei-valtiollisena suomalaisena toimijana, joiden osallistumista EU-tasolla arvioidaan.

SaferGlobe pitää hyvänä järjestöjaoston näkemystä siitä, että vastuullisuuden arvioinnin perusteina voidaan käyttää avointa ja hyvää hallintoa, yhteistyötä ja kumppanuutta sekä esimerkiksi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Samalla SaferGloben mielestä järjestön resurssit koko tulee huomioida vastuullisuuden arvioinnissa.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuontajakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

SaferGlobe ry tukee kaksivuotisia yleisavustuksia mutta samalla toivoo laajempaa harkintaa liittyen toiminnan taloudelliseen suunnitteluun. Vaikka yleisavustuspäätöksiä onkin pyritty jo useita vuosia aikaistamaan, ne tulevat silti usein saman vuoden helmi-toukokuussa. Tämä tarkoittaa, että joka vuosi järjestö voi luoda reaalibudjetin sekä siihen liittyvän toimintasuunnitelman vasta loppukevästä.

Päätöksien myöhäisyys heikentää vaikuttavuutta sekä heijastuu työnantajavelvollisuuksien täyttämiseen. Monessa järjestössä on työntekijöitä, joiden työpaikka on kysymysmerkki joka vuosi, kunnes avustuspäätös tulee. Tästä epävarmuudesta on valtavat kerrannaisvaikutukset työntekijöiden hyvinvointiin, hyvään työnantajuuteen sekä toiminnan laatuun, eikä tuo epävarmuus ole välttämätöntä sillä se voitaisiin poistaa erilaisella suunnittelulla.

SaferGlobe ehdottaa, että selvitetäisiin mahdollisuudet tehdä päätökset jo edeltävänä vuonna seuraavalle vuodelle. Mikäli yleisavustuspäätös saataisiin maalisi-toukokuussa tai syksylläkin seuraavalle kalenterivuodelle, voisi järjestö sekä mukauttaa, että suunnitella toimintaansa rauhassa.

Jos ei ole mahdollisia tehdä rahoituspäätöksiä jo edeltävänä kalenterivuonna, voisi itse rahoituskausi olla kalenterivuoden sijaan esimerkiksi maaliskuusta maaliskuuhun, jolloin se kattaisi 12 kuukautta yhdeksän sijasta.

Samalla vuosia kestänyt palveluntuotanto pitäisi siirtää hanke- ja toiminta-avustusten piiristä yleisavustuksen piiriin. Hankerahoituksissa nämä ”ainaiset saajat” vääristävät kilpailua ja tuottavat vain turhaa hallintoa. Itse saajille tilanne on haastava, koska pitkälinjainen toiminnan suunnittelu on vuosien tai vuosikymmentenkin jälkeen mahdotonta.

Samoin erilainen järjestely voisi olla paikallaan yleisavustusta vuosittain vuosikymmeniä saaville järjestöille. Kaksivuotisuus on parempi kuin yksivuotisuus mutta esim. kehitysjärjestöillä on neljävuotinen haku ja tutkimusrahoitus toimii usein viisivuotisella syklillä, joissa on vuosittainen raportointi. Näitä malleja tulisi harkita varsinkin ”aina saavien” järjestöjen kohdalla, toki unohtamatta uudemmat ja pienemmät järjestöt, sillä räätälöity kohtelu vapauttaisi sekä järjestöjen että virkahenkilöiden resursseja.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuontajakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuontajakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

SaferGlobe ry kannattaa tehtyä esitystä.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

SaferGlobe ry tukee tätä muutosta. Tiimityöskentelyn kautta tuotonjakoministerien on mahdollista kasvattaa osaamistaan sekä varmistaa käsittelyn laatu kaikissa olosuhteissa. Samalla olisi tärkeää, että järjestöt tutustuvat tiimiin ja tietävät kuka ja miten päätökset tehdään. Hiljainen tieto valmisteluvaiheessa on ensisijaisen tärkeää, sillä sekä virkahenkilöillä että järjestöillä on sama yhteinen tahtotila tukea suomalaista yhteiskuntaa sekä kestävää kehitystä.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

-

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Valtionavustustoiminnan pitäisi kaikissa tilanteissa tukea hyvää hallintotapaa, vastuullista työnantajuutta, sekä lain kunnioitusta.

Harkinnanvaraisuuden pitäisi merkitä myös myöntäjien vastuullisuutta niin että kaikissa tilanteissa järjestöt voivat täyttää juridiset velvoitteensa ja pienentää toimintaansa hallitusti tarvittaessa. Yleisavustuksen luo toiminnalle perustan, jolla varmistaa toiminnan jatkuvuuden. Suuret ja yllättävät muutokset yleisavustuksessa ajavat järjestöt kriiseihin, jotka eivät ole kenenkään etu.

Harkinnanvaraisuus ei saisi tarkoittaa mielivaltaisuutta kuten SaferGloben v. 2019 yleisavustuksen epäämisessä, josta saimme päätöksen täytenä yllätyksenä vasta helmikuun loppupuolella 2019. Epäämisen takia, järjestö ajautui akuuttiin talouskriisiin ja pystyi vain vaivoin täyttämään juridiset velvoitteet vuokranmaksusta tilinpäätökseen ja henkilöstön lomautukseen. Samanaikaisesti ristiriitaisesti jouduimme selventämään virkahenkilöille mm. sitä, ettemme voi tarjota heille osaamistamme lomautettuina. Taustaoletuksena tuntui olevan, että yleisrahoitus oli meille vain mukava ylimääräinen lisä eikä toimintamme perusta. Käsityksemme mukaan itse päätöksestä ei myöskään sisäisesti tiedotettu, joten tiedotusvastuu myös virkahenkilöille oli järjestöllä. Pääsimme hilkulla tuosta talouskriisistä yli ja nyt Suomelle tärkeä toimintamme on taas vahvassa kasvussa.

Vastaavissa tilanteissa toivoisimme, että virkahenkilöille sekä tiedotettaisiin päätöksistä, että selvennettäisiin mitä rahoituksen lopettaminen käytännössä merkitsee. Toivoisimme myös, että järjestöille olisi mahdollista tarjota jonkinlaista puskurirahoitusta vastaavissa tilanteissa niin, että ainakin pakolliset juridiset velvoitteet saataisiin täytettyä.

Mekri Maria
SaferGlobe ry